

3. Стратегія збалансованого регіонального розвитку Вінницької області на період до 2027 року. URL: <https://www.vin.gov.ua> (дата звернення: 01.03.23).

4. Пріоритети розвитку реального сектора в умовах війни та повоєнного відновлення економіки України : аналіт. доп. / [О. В. Собкевич, А. В. Шевченко, В. М. Русан та ін.] ; за загальн. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2024. 104 с.

ПРІОРИТЕТИ ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Мельник В.І., д.е.н., професор

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ

Формування всезагальної усвідомленості щодо наслідків зростання соціальних та екологічних проблем на сучасному етапі економічного розвитку відбувається в умовах загроз та посилення суспільних викликів, що зумовлює потребу зосередження уваги на забезпеченні сприятливих умов життєдіяльності людини та розвитку соціуму. Відновлення України має враховувати неодмінну модернізацію економіки задля сталого та стійкого розвитку, зокрема сприяти цифровому та зеленому переходу відповідно до Європейського зеленого та цифрового порядку денного [1].

Значення «сталого розвитку» полягає у зростанні соціально-економічних вигод для національного господарського комплексу та населення при збереженні та відновленні навколишнього природного середовища й забезпечення відтворення ресурсів природи у довгостроковому періоді. Сталий розвиток соціально-економічної системи означає реалізацію таких взаємопов'язаних та взаємозумовлених складових [2]: формування конкурентоспроможної, високоефективної та низьковитратної

економіки; підвищення рівня життя населення та покращення екологічного стану.

Сталий розвиток поєднує економічну складову, що має прояв у зростанні якісних та кількісних трансформацій загальної структури національного господарства; соціальну складову, яка відображає поліпшення якісних характеристик життєдіяльності людини; екологічну складову, що поєднує заходи з раціонального використання ресурсів природного середовища та його збереження, охорони й відновлення. «У рамках реалізації цієї концепції відповідно до принципів гуманізму та демократії має бути забезпечено рівне задоволення потреб людей у розвитку та життя, включаючи якість навколишнього середовища, рівень культури та освіти, а також забезпечення аналогічних можливостей майбутніх поколінь» [3].

Значний вплив на реалізацію механізмів екологобезпечного відновлення здійснюють екологічні, ресурсні та кліматичні обмеження, а також соціальні та економічні впливи.

Гостро постає нині й оцінка збитків, заподіяних довкіллю. Законодавче регулювання галузі

охорони навколишнього природного середовища впливає на діяльність різних галузей національного господарства. Так, у сільському господарстві обмеження щодо використання пестицидів або добрив потребує здійснення інвестицій для впровадження екологічно чистих високоєфективних технологій виробництва, управління використанням ресурсів та збереженням екосистем. Інвестування у впровадження систем водопостачання, зрошення та водовідведення також необхідні для підвищення стійкості функціонування сільськогосподарських підприємств. Необхідно оцінювати ризики та загрози заподіяних збитків екосистемі та визначати способи їх усунення, що потребуватиме значних інвестицій, застосування інноваційних технологій відновлення, а також створення нових інфраструктурних цільових об'єктів.

Проблеми еколого-економічного розвитку також мають значний вплив на споживчі вподобання та громадську думку. Так, загострення уваги на потребі екологічної відповідальності матиме наслідком розробку нових стратегій діяльності, інноваційно-інвестиційного забезпечення, підвищення вимог до виробництва продукції та зміну споживчого попиту.

Розвиток еколого-орієнтованої економіки базується на екологічному імперативі, який слугує основою прийняття багаторівневих рішень. Роль та змістова характеристика екологічного імперативу динамічно змінюються, що залежить від досягнення поставлених цілей та необхідного часу, трансформації відбуваються у бік економіко-екологічних цілей (економічні

переваги) або у напрямі досягнення еколого-економічних цілей (екологічні переваги). Екологічний імператив визначає вимоги процесу трансформації суспільства, формування екологічної політики і впровадження її в усі сфери життя [4, с. 20]. Серед таких вимог чільне місце займають: бачення людини у центрі усіх соціально-економічних процесів; наявні можливості щодо розвитку, збереження та охорони природного середовища людини; усунення причин техногенних впливів; покращення якості життя людини; екологізації системи виховання та навчання й світогляду людини загалом. Визначені вимоги відображають екологічний імператив, його прояви та сутність в органічному та нерозривному зв'язку екологічних, економічних та соціальних цілей сталого розвитку [5, с. 52].

Дотримання принципу «відбудувати краще, ніж було» показує те, що відбудова має бути зосереджена на вирішенні екологічних питань, що визначають сталість виробничих систем, виробництво продуктів харчування, а також таких проблем, як забруднення води, повітря та ґрунтів, кліматична криза та втрата біорізноманіття. Повоєнний розвиток слід розглядати в ширшому контексті сталого розвитку, який має відбуватись інклюзивним шляхом, за участі усіх зацікавлених сторін [6].

Здійснення екологобезпечного відновлення реалізується через відновлення екосистем або створення нових її інфраструктурних елементів, що відзначаються відсутністю негативного впливу, або мають мінімальні його прояви на навколишнє природне середовище. Початку робіт з

відновлення передусь проведення аналізу стану екосистеми визначення причин та рівня її змін.

Екологічнобезпечне відновлення базується на біологічних процесах та потребує ресурсного збалансування щодо використання природніх, людських, біосистемних елементів, рівномірного розподілу вигід та відповідальності за збереження та відтворення природного капіталу між нинішнім та майбутніми поколіннями, що відповідає принципам сталого розвитку. За таких умов важливим є обмеження використання шкідливих речовин та матеріалів, з метою уникнення додаткового навантаження на навколишнє середовища та його забруднення.

Дотримання екологічної безпека та відновлення природних екосистем є особливо важливими елементами на шляху досягнення сталого розвитку. З метою забезпечення пріоритетів сталого розвитку, важливо здійснювати екологічно безпечному відновлення за такими напрямками, як:

- мінімізації викидів та шкідливих речовин: обмежити потрапляння небезпечних речовин у ґрунт, повітря та воду, зменшити рівень парникових газів та рівень відходів через впровадження у виробничо-господарській діяльності більш ефективних ресурсозберігаючих технологій та реалізації заходів щодо поводження з відходами виробництва та життєдіяльності людини;

- охорона та відновлення біорізноманіття, збереження екосистем, створення заповідників та територій охоронного призначення, а також забезпечення сталого підходу до ресурсозбереження та ресурсовикористання в процесі господарської діяльності;

- розвиток системи виробництва та використання відновлюваних джерел енергії та інноваційних технологій й розбудови інфраструктури для відновлюваних джерел енергії, зокрема гідроенергетики, сонячних та вітрових генеруючих потужностей з метою зменшення використання шкідливих для екології джерел енергії;

- розширення меж економічної діяльності на засадах циркулярності, сприяння впровадження моделі виробництва та споживання, що базується на вторинному використанні ресурсів, додатковій переробці та мінімізації відходів;

- стимулювання розвитку екологічної освіти та більш усвідомленого споживання через впровадження навчальних програм, інформаційних курсів, які спрямовано на формування знань щодо навколишнього середовища та екологічно відповідального суспільства.

Визначені пріоритети та поставлені завдання екологічнобезпечного відновлення мають підкріплюватись планами та стратегіями, орієнтуватись на обґрунтовані сталі рішення, що ґрунтуються на довгостроковому баченні розвитку держави й забезпечити збалансування системи «економіка – навколишнє природне середовище – соціум» на засадах сталого розвитку. Усі чинники, що впливають на екологічнобезпечне відновлення та забезпечення сталості економіки необхідно враховувати при оцінці наявних ризиків та можливостей для інвестування у розвиток галузей національного господарського комплексу.

Список використаних джерел:

1. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. (2022) *Ukraine relief and reconstruction*. EUR-Lex. available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content> (Accessed 12/03 /24).

2. Буряк Є.В., Редько К.Ю., Чорновол А.О., Орленко О.В. Соціально-економічні аспекти сталого розвитку України в умовах війни. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права, 2022. № 34. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/617/568> (дата звернення: 10.03.2024).

3. World Commission on Environment and Development (1987). *UN. Secretary-General. Report of the World Commission on Environment and Development : note / by the SecretaryGeneral.* available at: <https://digitallibrary.un.org/record/139811> (Accessed 12/03 /24).

4. Хвесик М. А., Ільїна М. В., Шпильова Ю. Б. *Соціоекологічні імперативи розвитку сільських територіальних громад* : монографія. Київ : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2019. 302 с.

5. Погрішук Б.В., Мельник В.І., Трачук О.І. Соціальне підприємництво в розвитку екологоорієнтованої економіки України. Збірник наукових праць «Вісник соціально-наукових досліджень», 2023., № 3-4 (86-87). С.49-59.

6. Принципи зеленої післявоєнної відбудови України. <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html> (дата звернення: 10.03.2024).

ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗБИТКІВ, ЗАПОДІЯНИХ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВАМ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ

Потривасва Н. В., д.е.н., професор,
Миколаївський національний аграрний університет

Результати військової агресії рф проти України призводять до щоденних втрат в аграрному секторі економіки країни через руйнування або пошкодження будівель та споруд аграріїв, земельних ресурсів, систем меліорації та інфраструктури, а також випадки мародерства. Підприємства змушені переїжджати та переорієнтовувати свої виробництва, реагуючи на виклики аграрної діяльності в період воєнних дій. Ці

наслідки від військової агресії РФ загрожують не лише продовольчій безпеці України, але і світовій продовольчій безпеці загалом.

Збитки – це багатогранна тема, яка глибоко досліджується науковцями у сфері бухгалтерського обліку, економіки, права та інших галузей. Поліщук І. Ю. дає чітке визначення збитків як зменшення вартості майна юридичної чи фізичної особи, що виникає внаслідок перевищення витрат